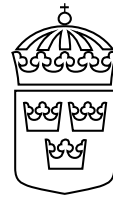

Regeringens proposition

2015/16:30

Avskaffande av systemet med etableringslotsar

Prop.

2015/16:30

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 8 oktober 2015

Stefan Löfven

Ylva Johansson
(Arbetsmarknadsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att kravet på Arbetsförmedlingen att tillhandahålla ett eller flera valfrihetssystem som ger nyanlända rätt att välja en etableringslots enligt lag (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare ska upphöra att gälla.

I propositionen föreslås att detta krav ska upphöra att gälla den 1 januari 2016.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Etableringslotsarna avskaffas	5
5	Inga behov av ytterligare ändringar då etableringslotsarna avskaffas	7
6	Ikraftträdande	11
7	Konsekvenser	12
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Avskaffande av systemet med etableringslotsar	15
Bilaga 2	Promemorians lagförslag	16
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	17
Bilaga 4	Lagrådets yttrande	18
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 oktober 2015	19

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

dels att 11–13 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 11 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

Arbetsmarknadsdepartementet har utarbetat departementspromemorian Avskaffande av systemet med etableringslotsar (Ds 2015:26). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*.

Promemorian har remissbehandlats. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena och en sammanställning av remissynpunkterna finns hos Arbetsmarknadsdepartementet (dnr A2015/1383/IU).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 3 september 2015 att inhämta Lagrådets yttrande över förslaget. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Lagrådet har lämnat lagförslagen utan erinran. Propositionens lagförslag överensstämmer med lagrådsremissens lagförslag.

4 Etableringslotsarna avskaffas

Regeringens förslag: Etableringslagens krav att Arbetsförmedlingen som upphandlande myndighet, med tillämpning av lagen om valfrihetssystem, ska tillhandahålla ett eller flera valfrihetssystem som ger nyanlända rätt att välja en av Arbetsförmedlingen godkänd och kontrakterad leverantör (etableringslots) upphör att gälla den 1 januari 2016.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget, ställer sig positiva eller har inga invändningar mot förslaget.

Svenskt Näringsliv och *Almega* avstyrker förslaget och är kritiska till Arbetsförmedlingens uppföljning och styrning av tjänsten etableringslots.

Skälen för regeringens förslag

Gällande rätt och bakgrund till förslaget

Den 2 december 2010 reformerades mottagandet av nyanlända invandrare genom införandet av lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (prop. 2009/10:60, bet. 2009/10:AU7, rskr. 2009/10:208). Syftet med etableringsreformen är att underlätta och påskynda nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Staten fick genom Arbetsförmedlingen det samordnande ansvaret för vissa nyanländas etablering. En ny arbetsförberedande insats, etableringslots, infördes. Etableringslots erbjuds de nyanlända som skrivs in på Arbetsförmedlingen och som har rätt till en etableringsplan. Syftet är att etableringslotsen ska ge de nyanlända professionellt stöd så att de snabbare kan etablera sig i arbets- och samhällslivet. Etableringslotsen är en komplet-

terande aktör, det vill säga en privat aktör som Arbetsförmedlingen anlitar för leverans av vissa kompletterande arbetsförmedlingstjänster.

Enligt 11 § lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare ska Arbetsförmedlingen tillhandahålla ett eller flera valfrihetssystem som ger nyanlända rätt att välja en av Arbetsförmedlingen godkänd och kontrakterad leverantör av tjänster, en s.k. etableringslots. Av andra meningen i 11 § framgår att Arbetsförmedlingen inte behöver tillämpa samma valfrihetssystem för alla nyanlända. Enligt 12 § ska Arbetsförmedlingen när den tillhandahåller valfrihetssystem tillämpa lagen (2008:962) om valfrihetssystem. Av 13 § framgår att Arbetsförmedlingen ska vara upphandlande myndighet enligt 2 kap. 7 § lagen om valfrihetssystem.

Flera granskningar har gjorts av etableringsreformen. Gemensamt för dessa är att de pekat på flera och allvarliga brister i valfrihetssystemet för etableringslotsar. Riksrevisionen har i rapporten *Etableringslotsar – fungerar länken mellan individen och arbetsmarknaden?* (RiR 2014:14) bl.a. pekat på att tjänsten etableringslots har en för bred utformning i förhållande till omfattningen av tjänsten, vilket har bidragit till ett för lågt arbetsmarknadsfokus.

Arbetsförmedlingen har uppgett att marknadens och valfrihetssystemets kvalitetshöjande konkurrens har uteblivit. Eftersom tjänsten ska erbjudas samtliga nyanlända och leverantörer inte kan neka att ta emot en deltagare, finns det enligt Arbetsförmedlingen incitament för leverantörer att erbjuda en generell och bred tjänsteinriktning. Detta har bidragit till en begränsad tjänstedifferentiering och mångfald (Återrapport 1 november 2013 A/2013/1801/IU).

Den 20 februari 2015 avslutade Arbetsförmedlingen samtliga sina avtal med etableringslotsar. Arbetsförmedlingen motiverade sitt beslut med att säkerhet och kvalitet inte längre kunde garanteras med hänvisning till den eskalering av klagomål som hänför sig till oegentlig eller brottslig verksamhet inom etableringslotstjänsten. Beslutet innebar att samtliga kontrakterade leverantörers avtal, på samtliga verksamhetsställen, har sagts upp.

Systemet med etableringslotsarna har inte fungerat i praktiken

Det kan konstateras att systemet med etableringslotsar i praktiken inte har fungerat enligt etableringsreformens intentioner. Majoriteten av remissinstanserna delar regeringens uppfattning att etableringslotsarna ska avskaffas. Lotsinsatsen har utgjort en mycket begränsad del av den nyanländes etableringsplan. Riksrevisionen (RiR 2014:14) konstaterade flera brister i lotstjänsten som indikerar att den inte är en effektiv insats för att påskynda etablering i arbetslivet. Riksrevisionen konstaterade bl.a. att tjänsten har för lågt arbetsmarknadsfokus, då detta blivit underordnat det sociala stödet till de nyanlända, och att det finns brister i själva valfrihetssystemet. Riksrevisionen ifrågasatte även lämpligheten i ersättningsystemets konstruktion. Riksrevisionen påtalade vidare att målet med valfrihetssystemet riskerar att inte uppnås eftersom de nyanlända har begränsade förutsättningar att skaffa kunskap om olika lotsalternativ för att kunna göra ett välinformerat val av etableringslots. Mot bakgrund av

detta bedömde Riksrevisionen att syftet med valfrihetssystemet troligen inte uppnås.

Enligt Arbetsförmedlingen har antalet klagomål om oegentlig eller brottslig verksamhet inom tjänsten ökat, vilket föranlett att myndigheten har avbrutit samtliga avtal med etableringslotsar.

Införandet av etableringslotsar innebar att Arbetsförmedlingen föreskrevs en skyldighet att tillhandahålla en insats i en fastställd form hos en kompletterande aktör. Som flera utredningar visat, däribland Riksrevisionen, har uppdraget dock varit alltför otydligt specificerat. Regeringen anser att erfarenheterna av lotssystemet visar att det inte är lämpligt att inom etableringsuppdraget reglera rätten till en insats i en fastställd form hos en kompletterande aktör. I stället bör Arbetsförmedlingen få avgöra vilken insats som är lämplig för den nyanlände utifrån den enskildes behov.

Av de granskningar som gjorts kan vidare konstateras att det inte är ändamålsenligt med två aktörer, Arbetsförmedlingen och etableringslotsen, som samtidigt och parallellt ska arbeta för att underlätta och påskynda den nyanländes etablering på arbetsmarknaden. Detta innebär en otydlig ansvarsfördelning mellan aktörerna och riskerar att leda till ineffektivitet och dubbelarbete.

Svenskt Näringsliv och *Almega* har anfört att systemet med etableringslotsar med ett tydligare uttalat arbetsmarknadsfokus och en rimligare struktur och finansiering kan spela en viktig roll för att integrera nyanlända på arbetsmarknaden.

Även om det finns exempel på enskilda lotsföretag som fungerat väl är de brister som har konstaterats så allvarliga att det enligt regeringens uppfattning inte bedöms vara ändamålsenligt att behålla systemet med etableringslotsar. Bristerna motverkar syftet med etableringsinsatserna och riskerar att undergräva legitimiteten för etableringsuppdraget i sin helhet. Etableringsuppdraget omfattar stora offentliga utgifter och det är viktigt att resurserna används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt, så att nyanlända får relevant stöd i sin arbetsmarknadsetablering.

Mot denna bakgrund bör etableringslagens krav, att Arbetsförmedlingen som upphandlande myndighet, med tillämpning av lagen om valfrihetssystem ska tillhandahålla ett eller flera valfrihetssystem som ger nyanlända rätt att välja en av Arbetsförmedlingen godkänd och kontrakterad leverantör (etableringslots), upphävas.

5 Inga behov av ytterligare ändringar då etableringslotsarna avskaffas

Regeringens bedömning: Det behövs ingen särskild insats som ersätter tjänsten etableringslots.

Det är inte nödvändigt med ytterligare lagändringar i samband med avskaffandet av etableringslotsar.

Promemorians bedömning: Överensstämmet med regeringens.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm, Migrationsverket, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Skatteverket, Stockholms universitet, Statskontoret, Konkurrensverket, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Borlänge kommun, Borås kommun, Härjedalens kommun, Härnösands kommun, Karlskoga kommun, Knivsta kommun, Mariestads kommun, Simrishamns kommun, Solna kommun, Vilhelmina kommun, Folkbildningsrådet, Coompanion, Landsorganisationen i Sverige och Tjänstemännens Centralorganisation* tillstyrker eller har inga invändningar mot promemorians bedömning.

Arbetsförmedlingen, Länsstyrelsen i Kronobergs län och Länsstyrelsen i Stockholms län, Eskilstuna kommun, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) samt Sveriges kvinlobby delar bedömningen att ingen särskild insats som ersätter etableringslotsarna behövs. Dessa remissinstanser önskar dock ett förtydligande kring kommunernas och andra myndigheters ansvar och uppgifter avseende frågor av social och praktisk karaktär för etableringen av nyanlända i samhällslivet. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* påpekar att det är viktigt att Arbetsförmedlingen genom kompletterande aktörer kan fylla de luckor som avvecklingen av lotssystemet ger. *Socialstyrelsen* och *Botkyrka kommun* betonar vikten av att nyanlända vid behov ges socialt stöd av socialtjänsten och att det finns en överenskommen och formaliserad samverkan mellan aktörerna. *Malmö kommun* anser att den praktiska hjälpen som många nyanlända invandrare behöver, bör ersättas med insatser som förslagsvis sköts av frivilligorganisationer eller kommuner mot ersättning. Flera remissinstanser anser att en avveckling av systemet med etableringslotsar kan komma att innebära en ökad efterfrågan av socialt stöd hos kommunerna och Arbetsförmedlingen. *Stockholms kommun* anser att det bör göras en analys över hur behovet av socialt stöd bland nyanlända ska tillgodoses. *Statskontoret* och *Svenska Röda Korset* framhåller att det finns ett behov av en utvärdering av etableringsreformen.

Skälen för regeringens bedömning

Arbetsförberedande insatser

Enligt förordningen (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare ska etableringsplanerna utformas med utgångspunkt i den nyanländes utbildningsbakgrund, tidigare arbetslivserfarenhet, behov av utbildning och andra insatser, samt andra förhållanden av betydelse för hans eller hennes etablering på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadspolitiska program kan erbjudas de nyanlända efter en bedömning av om insatsen är lämplig både för den enskilde och utifrån ett övergripande arbetsmarknadspolitiskt perspektiv.

Nyanlända inom etableringsuppdraget har möjlighet att ta del av alla de generella insatser inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten som står till Arbetsförmedlingens förfogande. Utöver detta finns vissa insatser som är specifika för nyanlända som omfattas av lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har betonat vikten av att Arbetsförmedlingen genom kompletterande aktörer ska kunna fylla de luckor som avskaffandet av etableringslotsar kan innebära. Regeringen vill i

detta sammahang framhålla att även om etableringslotsarna avskaffas har Arbetsförmedlingen möjlighet att anlita kompletterande aktörer för att få arbetsökande i arbete. Arbetsförmedlingen kan även fortsättningsvis enligt lagen (2010:536) om valfrihet hos Arbetsförmedlingen upphandla insatser inom ett eller flera valfrihetssystem.

Regeringen konstaterar att lotsinsatsen har utgjort endast en begränsad del av etableringsplanerna. Med hänsyn till det samlade utbud av arbetsmarknadspolitiska insatser som Arbetsförmedlingen har att tillgå bedömer därför regeringen att det inte finns behov av att införa nya insatser som ska erbjudas de nyanlända då systemet med etableringslotsar avskaffas. Arbetsförmedlingen ska erbjuda de insatser som är lämpliga utifrån den enskildes behov så att den nyanlände erbjuds individanpassade etableringsinsatser. Det bör enligt regeringens uppfattning överlämnas till myndigheten att själv avgöra om insatserna ska tillhandahållas i myndighetens egen regi eller genom anlitan av kompletterande aktörer. Detta skapar ökade förutsättningar för att de resurser Arbetsförmedlingen har till förfogande används ändamålsenligt och effektivt för att påskynda de nyanländas arbetsmarknadsetablering.

Ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna i etableringsprocessen

Etableringsuppdraget innebär att Arbetsförmedlingen har ett samordnande ansvar för etableringsinsatserna för nyanlända vuxna. Kommunerna har dock kvar många viktiga uppgifter när det gäller nyanländas etablering, bl.a. utbildning i svenska för invandrare, mottagande och praktisk hjälp i samband med bosättning samt andra insatser för att underlätta etablering i samhället. För dessa insatser får kommunerna en ersättning från staten. Den formella ansvarsfördelningen för dessa frågor ändrades inte i och med etableringsreformen, utan är densamma som innan reformen trädde i kraft.

Kommunerna har lång erfarenhet och stor kunskap när det gäller mottagandet av nyanlända och är enligt regeringens uppfattning en viktig och central aktör i arbetet med nyanländas etablering. Det är en utmaning för många kommuner att på kort tid klara en så stor befolkningsökning som dagens flyktingmottagande innebär. Regeringen anser att alla kommuner måste ta ett solidariskt ansvar för flyktingmottagandet. Samtidigt ska kommunerna ges rimliga planeringsförutsättningar för att klara sina åtaganden. För att öka kommunernas möjligheter att ta emot nyanlända och bl.a. skapa bättre förutsättningar att ge praktisk hjälp och stöd i anslutning till mottagande och bosättning, anser regeringen att kommunersättningen ska höjas den 1 januari 2016.

Även det civila samhället har, som *Malmö kommun* påpekat, en nyckelroll i etableringen av nyanlända. I kommunerna och det civila samhället finns många goda idéer och en stark vilja att engagera sig och bidra positivt till nyanlända invandrades etablering. Genom ömsesidiga möten ges nyanlända chans att tala svenska och lära sig mer om det svenska samhället. För att skapa mer långsiktiga ekonomiska förutsättningar för det civila samhället att bidra till nyanländas etablering föreslår regeringen i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1) att fortsatt ytterligare medel 2016 avsätts till verksamhet med flyktingguider

och familjekontakter. Fortsatt ytterligare medel beräknas också avsättas för 2017–2019.

I budgetpropositionen för 2016 redovisas även regeringens samlade politik för bättre mottagande och snabbare etablering.

Arbetsförmedlingen ska enligt 3 § lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare samordna etableringsinsatserna och vara stödjande och pådrivande i förhållande till berörda parter. Bestämmelsen innebär att Arbetsförmedlingen ska samordna de insatser och aktiviteter som ingår i etableringsplanen. Arbetsförmedlingen ska vara stödjande och pådrivande i förhållande till den nyanlände och övriga berörda parter för att effektivisera etableringsplanens genomförande och påskynda den nyanländes arbetsmarknadsetablering.

Som framhållits av bl.a. *Socialstyrelsen* och *Botkyrka kommun* är det viktigt att aktörerna samverkar och samordnar sina insatser inom etableringsuppdraget. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket och länsstyrelserna fick inför år 2012 i uppdrag av regeringen att, i samråd med SKL, utveckla och förbättra samverkan och samordning i etableringsprocessen för nyanlända. I detta arbete skulle myndigheterna särskilt beakta samverkan och samordning på lokal nivå. Mot bakgrund av regeringsuppdraget har myndigheterna och SKL tagit fram ett metodstöd för upprättandet av lokala överenskommelser om nyanländas etablering. Metodstödet har sedan lanseringen år 2013 reviderats för att hållas aktuellt. I metodstödet ges rekommendationen att parterna lokalt bör identifiera och komma överens om utformningen av det sociala stöd som den nyanlände har behov av i de delar som inte regleras i lagar, förordningar och andra styrande dokument. Det kan till exempel handla om vägledning i frågor som rör kontakt med sjukvården, posthantering och familjeåterförening.

Vidare framhålls att parterna bör hitta former för dialog och samverkan med idéburna organisationer som arbetar med, eller skulle kunna bistå med socialt stöd till målgruppen. Genom lokala överenskommelser kan de olika aktörernas roller förtydligas och samverkan vidareutvecklas.

Att stödja och vägleda enskilda i frågor av social och praktisk karaktär är i grunden ett kommunalt ansvar. Enligt 3 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska socialnämnden bl.a. svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det. Insatserna som regleras i socialtjänstlagen ges efter en behovsprövning.

Det bör även framhållas att varje kommun enligt 5 § lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare är skyldig att se till att nyanlända erbjuds samhällsorientering. Enligt förordningen (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare ska samhällsorienteringen påbörjas så snart som möjligt efter det att en etableringsplan har upprättats. Den ska normalt vara avslutad ett år efter det att etableringsplanen har upprättats.

Alla myndigheter har enligt 4 § förvaltningslagen (1986:223) en serviceskyldighet som innebär att myndigheten ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde.

Som *Falköpings kommun*, *Gävle kommun*, *Göteborgs kommun*, *Kristianstads kommun*, *Norrköpings kommun* och *Vingåkers kommun*

påpekat har etableringslotsar kommit att fungera som ett socialt och praktiskt stöd, särskilt under den nyanländes initiala etablering i lokalsamhället. Det bör i sammanhanget understrykas att etableringslotsen i första hand var avsedd att vara en arbetsförberedande insats (prop. 2009/10:60 s. 76). Den skulle komplettera, men inte ersätta, det stöd som kommunen och andra myndigheter ansvarar för.

Som tjänsten har utvecklats har dock etableringslotsarna i större omfattning än avsett hanterat frågor av social och praktisk karaktär. Införandet av etableringslotsarna har enligt regeringens uppfattning medfört en otydlighet i ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna i etableringsuppdraget. Lotsens arbete har till viss del kommit att överlappa både kommunernas och Arbetsförmedlingens uppdrag. Som följd av att etableringslotsarna avskaffas minskar antalet aktörer i etableringsuppdraget och den upplevda otydligheten för dessa frågor bör därmed minska.

Stockholms kommun, Statskontoret och Svenska Röda korset har framhållit vikten av att etableringsuppdraget ses över. Regeringen delar denna uppfattning. Kunskap om huruvida statens insatser är effektiva för att undanröja hinder och skapa förutsättningar för en snabb och ändamålsenlig etablering av nyanlända invandrare är ett centralt underlag för regeringens arbete. De senaste åren har ett flertal sådana granskningar genomförts av bl.a. Stockholms universitet, Statskontoret och Riksrevisionen.

Riksrevisionen har under åren 2011–2014 i nio granskningar undersökt om statens insatser är effektiva för att främja etableringen av nyanlända invandrare. Den övergripande slutsatsen som presenteras i Riksrevisionens slutrapport RiR 2015:17 är att statens insatser inte är tillräckligt effektiva. Riksrevisionen skriver även att det är viktigt att både regeringen och Arbetsförmedlingen följer upp hur avskaffandet av etableringslotsar påverkar arbetsförmedlarnas uppdrag. Regeringen avser att även fortsättningsvis följa, utvärdera och vid behov förändra och anpassa etableringsuppdraget.

Regeringen anser att det inte finns behov av att göra några ytterligare förändringar i regelverket för kommunerna eller för andra myndigheter, med anledning av avskaffandet av systemet med etableringslotsar.

6 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Den föreslagna lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2016.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Lagändringen bör träda i kraft så snart som möjligt. Något behov av övergångsbestämmelser finns inte.

Konsekvenser för nyanlända

Förslaget innebär att systemet med etableringslotsar avskaffas och därmed upphör även de nyanländas rätt att välja en etableringslots. De nyanlända kommer även i fortsättningen kunna erbjudas individanpassade insatser som syftar till att påskynda dennes arbetsmarknadsetablering. De kommer också ha möjlighet att i vissa situationer välja utförare av insatser. Mot bakgrund av den begränsade omfattning som lotsinsatsen har haft inom etableringsplanen bedöms konsekvensen i form av minskad egenmakt och valfrihet bli mycket begränsad.

Riksrevisionen (RiR 2014:14) har konstaterat flera brister i lotstjänsten som indikerar att den inte är en effektiv insats för att påskynda etablering i arbetslivet. Sammantaget innebär detta att förslaget att avveckla etableringslotsen i ett valfrihetssystem inte bedöms få någon negativ effekt på den nyanländes möjlighet till etablering på arbetsmarknaden.

Förslaget innebär även att ansvarsfördelningen mellan aktörer som är involverade i etableringen förtydligas. Etableringsprocessen blir därmed mer förutsägbar, vilket bedöms vara positivt för de nyanlända.

Konsekvenser för leverantörer av tjänsten etableringslots

Vid utgången av december 2014 fanns det 352 leverantörer av lotstjänsten på totalt 1 455 verksamhetsadresser i Arbetsförmedlingens valfrihetssystem med etableringslotsar. En stor del av leverantörerna utgjordes då av egenföretagare och småföretag. Vid den tidpunkten uppskattas att cirka 1 000 personer arbetade som lotsar. Under 2014 utgick cirka 600 miljoner i ersättning till etableringslotsar. Det är svårt att idag ta ställning till förslagets konsekvenser för leverantörer av tjänsten etableringslots, eftersom det inte längre finns några kontrakterade leverantörer av tjänsten. En konsekvens av förslaget är att de företag som tidigare har levererat tjänsten inte i framtiden kommer att ha möjlighet att göra detta.

Flera företag som erbjudit tjänsten etableringslots erbjuder även andra av Arbetsförmedlingen upphandlade tjänster och utbildningar, dessa tjänster kan företagen fortsätta att erbjuda.

Aktörer från civilsamhället stod för sju procent av etableringslots-tjänsterna. Dessa blev av med en inkomstkälla när tjänsten upphörde och det innebär att en omorganisering av delar av verksamheten krävs om de vill bedriva stödarbete till nyanlända även fortsättningsvis. Förslaget bedöms dock ha marginell effekt på civilsamhället i stort.

Konsekvenser för Arbetsförmedlingen

Enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare ska Arbetsförmedlingen tillsammans med den nyanlända upprätta en etableringsplan, vilken bl.a. ska innehålla aktiviteter för att underlätta och påskynda etableringen i arbetslivet. Förslaget innebär att arbetsförmedlarna inte längre behöver ta hänsyn till att etableringsplanen ska innehålla den rättighetsbaserade insatsen etableringslots. De får i stället möjlighet att avgöra vilken eller vilka insatser som ska erbjudas

och hur stödet till den nyanlände kan utformas, vilket ger en större flexibilitet vid utformningen av etableringsplanerna.

Enligt uppgifter från Arbetsförmedlingen var administrationen kring tjänsten etableringslots omfattande. Förslaget innebär därför en minskad arbetsbelastning av myndighetens centrala administration då upphandling och uppföljning av etableringslotsar upphör. Det innebär även en minskad administration då handläggning och uppföljning av lotsärenden frigörs från arbetsförmedlaren.

Förslaget innebär att nyanländas efterfrågan på praktiskt stöd kan öka i början av etableringsprocessen. Det ingår i myndighetens service-skyldighet enligt förvaltningslagen (1986:223) att i dessa fall guida den nyanlända till rätt myndighet eller till kommunen.

En konsekvens av förslaget är att antalet aktörer i etableringsuppdraget minskar vilket förväntas minska den upplevda otydligheten i ansvarsfördelningen mellan Arbetsförmedlingen och kommunen i vissa frågor. Detta bedöms underlätta myndighetens arbete.

Konsekvenser för kommuner

Kommunerna har en central och viktig roll vad gäller nyanländas etablering. Viktiga kommunala uppgifter är bl.a. utbildning i svenska för invandrare, samhällsorientering, mottagande och praktisk hjälp i samband med bosättning samt andra insatser för att underlätta etablering i samhället. Avsikten när lotsarna infördes var inte att förändra kommunernas roll i dessa avseenden. Som lotstjänsten utvecklades har lotsarna i viss utsträckning utfört uppgifter som annars skulle ligga hos kommunen. En konsekvens av förslaget är att något fler nyanlända kan komma att vända sig till kommunerna för stöd i vissa frågor.

Då antalet aktörer i etableringsuppdraget minskar förväntas den upplevda otydligheten i ansvarsfördelningen mellan Arbetsförmedlingen och andra statliga myndigheter samt kommunen i vissa frågor minska. Detta bedöms underlätta kommunernas arbete.

Konsekvenser för barn

Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare syftar till att underlätta och påskynda målgruppens etablering i arbets- och samhällslivet. Insatserna är primärt riktade till vuxna, inte barn och ungdomar. Barnen påverkas dock indirekt av föräldrarnas etablering. Förslaget förväntas inte ha några konsekvenser för barn.

Konsekvenser för jämställdheten

Förslaget bedöms inte medföra några konsekvenser för jämställdheten. En mindre andel kvinnor än män har utnyttjat rätten att ta stöd av en etableringslots. Sett till de aktiviteter som planerats hos lotsarna har nyanlända kvinnor och män erbjudits likvärdiga insatser. Kvinnorna har dock i något mindre utsträckning än män erbjudits arbetsnära aktiviteter.

Arbetsförmedlingen ska enligt förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen utforma verksamheten bl.a. så att den främjar mångfald och jämställdhet samt motverkar diskriminering i arbetslivet och en könsuppdelning på arbetsmarknaden. I regleringsbrevet för 2015 har även Arbetsförmedlingen i uppdrag att redovisa en plan för hur

Prop. 2015/16:30 myndigheten ska utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering i syfte att nå de jämställdhetspolitiska målen.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget innebär minskade utgifter för staten för etableringslotsar.

De sammantagna ekonomiska konsekvenserna av förslaget har redovisats i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1).

Övriga konsekvenser

Förslaget förväntas få mycket begränsade konsekvenser för andra myndigheter i form av en ökning av behov av vägledning enligt service-skyldigheten i förvaltningslagen (1986:223). Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser för Sveriges medlemskap i EU, för landsting eller för miljön.

Sammanfattning av promemorian Avskaffande av systemet med etableringslotsar

Prop. 2015/16:30
Bilaga 1

Enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare ska Arbetsförmedlingen tillhandahålla ett eller flera valfrihets-system som ger nyanlända rätt att välja en etableringslots. I promemorian föreslås att detta krav ska upphöra att gälla den 1 januari 2016.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare
dels att 11–13 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 11 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

Remissinstanser som har gett in yttrande: Kammarrätten i Stockholm, Migrationsverket, Konkurrensverket, Skatteverket, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Statskontoret, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Stockholms universitet, Arbetsförmedlingen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Borlänge kommun, Borås kommun, Botkyrka kommun, Eskilstuna kommun, Falköpings kommun, Gävle kommun, Göteborgs kommun, Helsingborgs kommun, Härjedalens kommun, Härnösands kommun, Karlskoga kommun, Knivsta kommun, Kristianstads kommun, Malmö kommun, Mariestads kommun, Norrköpings kommun, Simrishamns kommun, Solna kommun, Vilhelmina kommun, Vingåkers kommun, Sveriges Kommuner och Landsting, Almega, Coompanion, Folkbildningsrådet, Landsorganisationen i Sverige, Svenskt Näringsliv, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Sveriges auktoriserade utbildningsföretag, Tjänstemännens Centralorganisation, Sveriges Kvinnolobby, Svenska Röda Korset.

Remissinstanser som har inbjudits men avstått från att yttra sig
Bjuvs kommun, Kumla kommun, Kungsbacka kommun, Nyköpings kommun, Partille kommun, Staffanstorps kommun, Oskarshamns kommun, Luleå kommun, Företagarna, Sveriges kristna råd, Företagarna, Samarbetsorganet för etniska organisationer i Sverige SIOS.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2015-09-24

Närvarande: F.d. justitieråden Gustaf Sandström och Olle Stenman samt justitierådet Ella Nyström

Avskaffande av systemet med etableringslotsar

Enligt en lagrådsremiss den 3 september 2015 (Arbetsmarknadsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunnige Malcolm Pettersson.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Arbetsmarknadsdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 oktober 2015

Närvarande: Statsministern S Löfven, ordförande, och statsråden
Å Romson, Y Johansson, S-E Bucht, P Hultqvist, H Hellmark Knutsson,
Å Regnér, P Bolund, M Kaplan, A Bah Kuhnke, G Fridolin,
G Wikström, A Hadzialic

Föredragande: statsrådet Ylva Johansson

Regeringen beslutar proposition Avskaffande av systemet med
etableringslotsar